147. MEKTUP

١٤٧ – ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ وَالْمِائَةُ : اِلَى الْخَوَاجَهْ أَشْرَفَ الْكَابِلِيِّ فِي بَيَانِ أَنَّ الْاِنْقِطَاعَ مُقَدَّمٌ عَلَى الْاِتِّصَالِ وَبِالْعَكْسِ ﴾

رَزَقَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَاِيَّاكُمُ التَّرَقِّيَاتِ عَلَى مَدَارِجِ الْكَمَالِ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ مَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ قَدَّسَ اللّٰهُ اَسْرَارَهُمْ بِتَقَدُّمِ الْاِنْفِصَالِ وَالْاِنْقِطَاعِ عَلَى الْاِتِّصَالِ وَطَائِفَةٌ أُخْرَى مِنْ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ قَدَّمُوا الْاِتِّصَالَ عَلَى الْاِنْقِطَاعِ وَالْاِنْفِصَالِ وَتَوَقَّفَتْ طَائِفَةٌ ثَالِثَةٌ فِيهِ قَالَ أَبُو سَعِيدِ الْخَرَّازُ قُدِّسَ سِرُّهُ مَا لَمْ تَنْقَطِعْ لَاتَجِدْ وَمَا لَمْ تَجِدْ لَاتَنْقَطِعْ وَلَااَدْرِي أَيُّهُمَا اَقْدَمُ يَقُولُ رَاقِمُ هٰذِهِ السُّطُورِ اِنَّ الْاِنْقِطَاعَ وَالْاِتِّصَالَ يَتَحَقَّقَانِ فِي آنٍ وَاحِدٍ وَلَايَجُوزُ اَنْ يَنْفَكَّ الْاِنْقِطَاعُ عَنِ الْاِتِّصَالِ وَاَنْ يَحْصُلَ الْاِتِّصَالُ بِدُونِ الْاِنْقِطَاعِ وَالْاِنْفِصَالِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ الْخَفَاءَ اِنْ تَحَقَّقَ فَاِنَّمَا هُوَ فِي التَّقَدُّمِ الذَّاتِيِّ وَتَعَيُّنِ عِلِّيَّةِ أَحَدِهِمَا لِلْآخَرِ وَاخْتَارَ شَيْخُ الْاِسْلَامِ الْهَرَوِيُّ قُدِّسَ سِرُّهُ الْمَذْهَبَ الثَّانِي قَائِلًا بِاَنَّ السَّبْقَةَ مِنْ ذَاكَ الطَّرَفِ أَحْسَنُ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ بِتَقَدُّمِ الْاِنْفِصَالِ عَلَى الْاِتِّصَالِ لَايُنْكِرُونَ هٰذِهِ السَّبْقَةَ اَيْضًا وَمُرَادُهُمْ مِنَ الْاِتِّصَالِ الظُّهُورُ التَّامُّ وَهُوَ لَايُنَافِي الظُّهُورَ الْمُطْلَقَ فَيَكُونُ الظُّهُورُ الْمُطْلَقُ مُقَدَّمًا عَلَى الْاِنْفِصَالِ وَالظُّهُورُ التَّامُّ مُؤَخَّرًا عَنْهُ فَعَلَى هٰذَا التَّحْقِيقِ يَكُونُ نِزَاعُهُمْ رَاجِعًا اِلَى اللَّفْظِ وَلٰكِنَّ نَظَرَ الطَّائِفَةِ الْاُولَى عَالٍ حَيْثُ لَايَعْتَبِرُونَ الْقَلِيلَ وَيَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ عَلَى هٰذَا التَّوْجِيهِ قَدْ حَصَلَ التَّقَدُّمُ الزَّمَانِيُّ اَيْضًا فَافْهَمْ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ وَعَلَى كُلِّ حَالٍ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ مَظْهَرًا لِلْاِنْفِصَالِ وَالْاِتِّصَالِ فَاِنَّ مَرْتَبَةَ الْوِلَايَةِ مَنُوطَةٌ بِهَاتَيْنِ الْمَرْتَبَتَيْنِ وَبِدُونِهِمَا خَرْطُ الْقَتَادِ وَالْمَرْتَبَةُ الْاُولَى مَرْبُوطَةٌ بِالسَّيْرِ اِلَى اللّٰهِ وَالثَّانِيَةُ بِالسَّيْرِ فِي اللّٰهِ وَبِمَجْمُوعِ هٰذَيْنِ السَّيْرَيْنِ يُوصَلُ اِلَى مَرْتَبَةِ الْوِلَايَةِ وَالْكَمَالِ عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهَا وَالسَّيْرَانِ الْبَاقِيَانِ لِتَحْصِيلِ

مَرْتَبَةِ التَّكْمِيلِ وَالْوُصُولِ اِلَى دَرَجَةِ الدَّعْوَةِ ﴿شِعْرٌ﴾:
نَادَيْتُ غَيْرَ مَرَّةٍ * لَوْ كَانَ فِى الْاَحْيَاءِ حَىٌّ

TÜRKÇE ANLAMI

Bu mektup Hâce Eşref el-Kâbulî'ye yazılmış olup inkitâ'ın[255] mı yoksa ittisâlin[256] mi önce olduğunu açıklamaktadır.

Allah Subhânehû Peygamberlerin Efendisi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hürmetine bizi ve sizi kemâl derecelerinde yükselmekle rızıklandırsın.

Bu tarîkatın şeyhlerinden bazıları (Kuddise Sirruhum), infisal ve inkitâ'ın ittisâlden önce geldiğini söylerken büyüklerden diğer bir grup ittisali, inkitâ' ve infisalden önce getirdiler. Üçünü bir grup da bu konuda bir şey söylemeyerek tavakkuf etmiştir. Mesela Ebû Sa'îd el-Harrâz[257] (Kuddise Sirruhu) demiştir ki: *"İnkitâ' haline varmadıkça bulamazsın; bulamadıkça da inkitâ' haline varamazsın. Bilmiyorum hangisi öncedir."*

Bu satırların yazarı der ki inkitâ' ve ittisâl aynı anda gerçekleşir. İnkitâ'ın ittisâlden ayrılması ve inkitâ' ve infisâl olmaksızın ittisâle ulaşmak câiz değildir.

Bu konuda söylenmesi gereken esas söz şudur: Eğer burada bir kapalılık olursa bu, yalnızca zâtî öncelikte ve birinin diğerine sebep olmasının belirlenmesinde sözkonusudur.[258]

---

[255] İnkitâ', mâsivâdan kopmak, dünya ve âhireti bırakıp sadece Allah'a bakmak. Heravî bunu "mâsivâdan kopmak ama bunu dikkate almamak" şeklinde tanımlamıştır. Bkz. Heravî, Menâzilu's-Sâirîn, s. 46, Kahire 1908.

[256] İttisâl: Kulun yaratıcısından başkasını görmemesi ve sırrını yaratıcısından başkasına bağlamamasıdır. İttisal, sâlikin kendi zatını, tek olan mevcutla bitişik görmesi şeklinde tanımlamıştır. Sâlik bu durumda medet ve vücûdun kesintisiz olarak geldiğini görür. Sonunda mevcut öyle olur ki bekâ billah'da bekâya erer. Bkz. Doç. Dr. Ethem Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri sözlüğü, s. 409, Rehber Yayıncılık, Ankara 1997.

[257] Ebû Sa'îd el-Harrâz'ın hayatı için bkz. C. 1, Mektup 1 deki ilgili dipnot.

[258] Eğer ittisâl ve infisâlin hangisinin daha önce olduğu noktasında bir kapalılık olursa, bu buradaki öncelik ve sonralığın zamansal değil de rütbesel olması konusunda ve birinin diğerine sebep olmasında sözkonusu olur. (Burada ittisâl ve infisâlin zaman

Şeyhülİslâm Heravî (Kuddise Sirruhu), *"Bu ikisinden ittisâlin önce olması en güzelidir"* diyerek ikinci görüşü seçmiştir.

İnfisâlin ittisalden önce olduğunu söyleyenler de bu önceliği inkar etmemektedir.

İttisaldan maksatları, tam zuhurdur ki bu da mutlak zuhura mani değildir.[259] Böylece mutlak zuhur infisalden önce gelir; tam zuhur ise infisâlden sonra gelir. Durum bu mecrada olunca buradaki tartışma lafzî bir tartışma olarak kalmaktadır. Ancak birinci grubun görüşü daha güçlüdür. Çünkü onlar aza itibar etmiyorlar.

Bilmek gerekir ki bu açıklama üzerine, zamanla ilgili bir öncelik de meydana ortaya çıkmış oldu. Bunu iyi anla!

Allah Subhânehû doğruyu ilham edendir.

Her halukarda infisâle ve ittisale mazhar olmak gerek. Çünkü velâyet mertebesi bu ikisine bağlıdır. Yoksa her şey boşu boşuna meşakkat ve zorluk çekmek olur.[260]

Birinci mertebe (inkitâ') seyr-i ilâllaha bağlıdır, ikincisi (ittisâl) ise seyr-i fillâha bağlıdır. Bu ikisinin toplamıyla değişik derecelerine göre velâyet ve kemâl mertebesine ulaşılır. Diğer iki seyr ise mükemmil mertebesine ve davet derecesine ulaştırmak içindir.

"Defalarca davet ettin,
Aralarında gerçek bir diri olsaydı cevap verirdi!" (Şiir).

KELİME ANLAMI

147. < : اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ وَالْمِائَةُ **Yüz kırk yedinci mektup** اِلَى الْخَوَاجَهْ أَشْرَفَ الْكَابِلِيِّ **Hâce Eşref Kâbilî'ye gönderilmiştir** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır** أَنَّ الْاِنْقِطَاعَ **İnkıtâ' mı** مُقَدَّمٌ عَلَى الْاِتِّصَالِ **İttisal'den öncedir,** وَبِالْعَكْسِ **Yoksa İttisal mi İnkıta'dan öncedir?..** >

açısından aynı anda oldukları ancak rütbe ve sebeplik açısından aralarında bir öncelik ve sonralığın olabileceğine işaret vardır).

[259] Tam zuhûr: Allah'ın nihâî ve kuşatıcı zuhûrudur.
Mutlak zuhûr: Normalde yaşanan tecellilerdir.

[260] "Ve bi dûnihimâ hartu'l-katâdi" deyiminin açıklaması için 75. Mektubun ilgili dipnotuna bkz.

اَلتَّرَقِّيَات (Neyle?) Allah Sübhânehû, bizi ve sizi rızıklandırsın رَزَقَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ وَاِيَّاكُمْ İlerleyişle (Ne üzerinde?) عَلَى مَدَارِجِ الْكَمَالِ Kemal basamakları üzerinde بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Peygamberlerin Efendisi'nin hürmetine عَلَيْهِ وَعَلَى آلِه Ona ve âline olsun (Ne?) اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salâtlar ve selamlar قَالَتْ طَائِفَةٌ Bir grup demiştir / savunmuştur (Kimlerden?) مِنْ مَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ Bu tarîkatın şeyhlerinden قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ Allah, sırlarını mukaddes kılsın (Ne demiştir?) بِتَقَدُّمِ الْاِنْفِصَالِ وَالْاِنْقِطَاعِ İnfisal ve İnkıta'ın önce olduğunu (Ne üzerine?) عَلَى الْاِتِّصَالِ İttisal üzerine وَطَائِفَةٌ أُخْرَى Başka bir grup da (Kimlerden?) مِنْ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ O büyüklerden قَدَّمُوا الْاِتِّصَالَ İttisal'i öne almışlardır (Ne üzerine?) عَلَى الْاِنْقِطَاعِ وَالْاِنْفِصَالِ İnkıta' ve İnfisal üzerine وَتَوَقَّفَتْ طَائِفَةٌ ثَالِثَةٌ Üçüncü bir grup, suskun kalmıştır (Nerede?) فِيهِ O konuda (قَالَ) Dedi: (Kim?) أَبُو سَعِيدٍ الْخَرَّازُ قُدِّسَ سِرُّهُ Ebû Said Harraz (k.s.) مَا لَمْ تَنْقَطِعْ "İnkıta' haline varmadıkça لَاتَجِدْ Bulamazsın وَمَا لَمْ تَجِدْ Bulamadıkça da لَاتَنْقَطِعْ İnkıta' haline varamazsın وَلَااَدْرِى Bilmiyorum اَيُّهُمَا اَقْدَمُ Hangisi öncedir?" يَقُولُ Der: (Kim?) رَاقِمُ هَذِهِ السُّطُورِ Bu satırları yazan اِنَّ الْاِنْقِطَاعَ وَالْاِتِّصَالَ Şüphesiz İnkıta' ve İttisal يَتَحَقَّقَانِ Gerçekleşirler فِى آنٍ وَاحِدٍ Aynı anda وَلَايَجُوزُ mümkün değildir (Ne?) اَنْ يَنْفَكَّ الْاِنْقِطَاعُ İnkıta'ın ayrılması (Neden?) عَنِ الْاِتِّصَالِ İttisal'den وَاَنْ يَحْصُلَ الْاِتِّصَالُ Ve İttisal'in gerçekleşmesi بِدُونِ الْاِنْقِطَاعِ وَالْاِنْفِصَالِ İnkıta' ve İnfisal olmadan غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Bu konuda son söz şudur: اَنَّ الْخَفَاءَ Kapalılık اِنْ تَحَقَّقَ Eğer meydana gelirse فَاِنَّمَا هُوَ Ancak o (Nerde olur?) فِى التَّقَدُّمِ الذَّاتِىِّ Zâta dayalı öncelikte وَتَعَيُّنِ عِلِّيَّةِ أَحَدِهِمَا Ve onlardan birinin illet oluşunun belirlenmesinde olur (Neye illet oluşu?) لِلْآخَرِ Diğerine وَاخْتَارَ Seçti (Kim?) شَيْخُ الْاِسْلَامِ الْهَرَوِىُّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh'ül İslam Herevî (k.s.) (Neyi?) اَلْمَذْهَبَ الثَّانِى İkinci görüşü (Ne olduğu halde?) قَائِلًا Savunucu olduğu halde (Neyi?) بِاَنَّ السَّبْقَةَ Önceliğin olduğunu (Neden?) مِنْ ذَاكَ الطَّرَفِ Bu taraftan (Ne olduğunu) أَحْسَنُ Daha güzel وَالَّذِينَ يَقُولُونَ Savunan kimseler (Neyi?) بِتَقَدُّمِ الْاِنْفِصَالِ İnfisal'in önce olduğunu (Ne üzerine?) عَلَى الْاِتِّصَالِ İttisal üzerine لَايُنْكِرُونَ هَذِهِ السَّبْقَةَ Bu önceliği (İttisal'in, İnfisal'den önce olduğunu) inkar

مِنَ الْاِتِّصَالِ Onların maksadı *(Nedeni?)* وَمُرَادُهُمْ Onu savunanlar gibi اَيْضًا etmezler İttisal'den *(Nedir?)* اَلظُّهُورُ التَّامُّ Tam zuhûrdur وَهُوَ O da; لَايُنَافِي Mani değildir *(Neyi?)* اَلظُّهُورَ الْمُطْلَقَ Mutlak zuhûra فَيَكُونُ الظُّهُورُ الْمُطْلَقُ Böylece mutlak zuhûr olur *(Ne?)* مُقَدَّمًا عَلَى الْاِنْفِصَالِ İnfisal'den önce وَالظُّهُورُ التَّامُّ Tam zuhûr da olur *(Ne?)* مُؤَخَّرًا عَنْهُ Ondan sonra فَعَلَى هَذَا التَّحْقِيقِ Bu incelemeye göre يَكُونُ نِزَاعُهُمْ Onların tartışması olur *(Ne?)* رَاجِعًا اِلَى اللَّفْظِ Lafza dönük وَلَكِنَّ Fakat نَظَرَ الطَّائِفَةِ الْاُولَى Birinci grubun görüşü *(Nedir?)* عَالٍ Daha yüksektir حَيْثُ Çünkü لَايَعْتَبِرُونَ الْقَلِيلَ Aza itibar etmemektedirler وَيَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki; اَنَّ عَلَى هَذَا التَّوْجِيهِ Şüphesiz bu yorum üzerine قَدْ حَصَلَ Meydana gelir *(Ne?)* اَلتَّقَدُّمُ الزَّمَانِيُّ Zamana dayalı bir öncelik اَيْضًا Zâta dayalı öncelik gibi فَافْهَمْ Bunu anla! وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Sübhânehû اَلْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ Doğruyu ilham edendir وَعَلَى كُلِّ حَالٍ Her hâlukarda يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ مَظْهَرًا Mazhar olmak *(Neye?)* لِلْاِنْفِصَالِ وَالْاِتِّصَالِ Infisal ve İttisal'e فَاِنَّ مَرْتَبَةَ الْوَلَايَةِ Zira Velâyet Mertebesi *(Nedir?)* مَنُوطَةٌ Bağlıdır *(Neye?)* بِهَاتَيْنِ الْمَرْتَبَتَيْنِ Bu iki mertebeye وَبِدُونِهِمَا Onsuz *(Durum nedir?)* خَرْطُ الْقَتَادِ Dikenli ağacı elle sıyırmak gibidir / çok zor ve yorucudur وَالْمَرْتَبَةُ الْاُولَى Birinci mertebe *(Nedir?)* مَرْبُوطَةٌ Bağlıdır *(Neye?)* بِالسَّيْرِ اِلَى اللهِ Seyr-I İlallah'a وَالثَّانِيَةُ Ikincisi de; بِالسَّيْرِ فِي اللهِ Seyr-i Fillah'a bağlıdır وَبِمَجْمُوعِ هَذَيْنِ السَّيْرَيْنِ Bu iki seyrin toplamıyla يُوصَلُ Ulaşılır *(Nereye?)* اِلَى مَرْتَبَةِ الْوَلَايَةِ وَالْكَمَالِ Velâyet ve Kemal Mertebesi'ne عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهَا Farklı derecelerine göre وَالسَّيْرَانِ الْبَاقِيَانِ Kalan iki seyir ise *(Niçindir?)* لِتَحْصِيلِ مَرْتَبَةِ التَّكْمِيلِ Kemâle erdirme mertebesini elde etme وَالْوُصُولِ Ve ulaşmak içindir *(Nereye?)* اِلَى دَرَجَةِ الدَّعْوَةِ Davet derecesine ﴿شِعْرٌ﴾ : Şiir:

حَيٌّ *(Ne?)* Diriler arasında olsaydı لَوْ كَانَ فِي الْاَحْيَاءِ Kaç kez غَيْرَ مَرَّةٍ Seslendim نَادَيْتُ Diri (elbette cevap verirdi)

